

Edom királyai – nekünk is kellenek?

Egészen elgondolkodtató matematikai összefüggésre világít rá a *Chizkuni*, a XIII. századi klasszikus Tóramagyarázó.

„Így mondjátok uramnak, Észávnak, így mondja szolgád, Jákob: Lábánnal laktam és időztem mostanáig.” (Mózes 1., 32:5)

Ezt üzeni Jákob Észávnak, aki 400 emberrel tart felé. Nem szeretné, hogy Észáv ártson neki, ezért igyekszik udvarias lenni vele: *urának* nevezi a saját testvérét.

*„Ebben a szakaszban **nyolcszor** található, hogy Jákob urának nevezi Észávot. Ennek megfelelően uralkodott Edomban **nyolc** király azelőtt, hogy Izrael fiainak királya lett volna.” (Chizkuni, 36:31 alapján)*

A hetiszakasz, ami Jákob és Észáv félelmetes találkozásával kezdődik, Észáv királyainak felsorolásával fejeződik be. Ezt a keretes szerkezetet kapcsolja össze *Chizkuni* elgondolkodtató magyarázata.

Sokan tették fel a kérdést: **miért kell nekünk egyáltalán tudnunk arról, hogy Edomban miféle királyok uralkodtak?**

A Kabbala mély, szimbolikus jelentőséget tulajdonít ennek a felsorolásnak: korábbi világok, amik nem tudtak megállni az Ítélet Tulajdonságával szemben, amivel a Teremtő a világot teremtette *(ld. pl. Rábénu Bácháje, 36:39)*.

A *Chizkuni* nyomdokain haladva azonban egyszerűbb ma-

VI. évfolyam, 11. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség
Székhely: 1074 Budapest, Rumbach Sebestyén u. 11-13.
Felelős kiadó-szerkesztő: Szántó-Várnagy Binjomin
Lapterv: Novák Tamás
Borítókép: Kőszegi Zoltán
Terjesztés: Vajda Róbert Mordecháj

Megjelenik 100 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)
ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az Omek támogatói köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben. *További részletek:*

https://omekmagazin.hu/tamogatok

gyarázatot kapunk: Jákob ősatyánk Észávot nevezte, tekintette *urá*nak, mégpedig éppen nyolcszor. Ennek megfelelően valóban nyolc olyan *ura* lett Észávnak és utódainak, akik rajtuk már uralkodtak. Mindeközben pedig Izraelnek egyáltalán nem volt királya.

A Tóra szerint a király helyes és kívánatos dolog:

„Téve tégy magad fölé királyt, akit választ Örökkévaló Istened." (Mózes 5., 17:15)

Igaz ugyan, hogy az előtte álló mondatban az áll, hogy akkor teszünk magunk fölé királyt, ha a nép úgy akarja, mert a körülöttünk lévő népektől így látja.

A Talmud és *Rámbám* azonban nem így értelmezi ezt:

„Három micvát kapott Izrael, amikor belép a Földre: ***1. Állítsanak maguknak királyt****, 2. pusztítsák el Ámálék magvát, és 3. építsék fel a választott Házat [Szentélyt]." (Szanhedrin 20b, Rámbám, Királyok 1:1)*

Királyt állítani tehát *micvá*. A Királyok könyvei ugyan leírják, hogy korántsem mondhatjuk, hogy minden király jámbor volt, és jó hatással lett volna a népre.

Mindezzel együtt, van a király létében valami, ami mégiscsak érdemessé teszi a kockázatot. De mi lehet az?

A király hatalmát nem korlátozzák a „fékek és ellensúlyok rendszere". A demokráciában a miniszterelnök nem rendelkezik teljhatalommal, hogy ne élhessen vissza vele. Ha nem bízhatunk benne, akkor ez is a helyes.

Izrael célja azonban az, hogy a Tóra által a személyiség is tökéletesebbé váljon. Egy igazi *cádik*nak, egy Tóratudósnak kellene lennie a királynak, akinek a hatalmát nem befolyásolhatják különböző érdekcsoportok.

Amíg ugyanis az ő kényüktől-kedvüktől függ a vezető hatalma, addig nem fogja tudni érvényesíteni mindazt, ami egyébként szükséges lenne a társadalom számára.

HALACHA

Lo techáném – kit és mikor *ne* dicsérjünk?

Mennyi jót vagy rosszat mondjunk vagy gondoljunk a körülöttünk lévő világról?

Ezt szabályozza a Talmud talán egyik legkellemetlenebbül hangzó tilalma:

„Ne adj nekik szépséget [lo techáném] – ne mondjad róluk azt, hogy milyen szépek [chén – vagyis ne dicsérd őket]." (Ávodá Zárá 20a, Mózes 5., 7:2, Rási alapján)

Ez a tilalom elsősorban bálványimádókra vonatkozik. Hogy alkalmazható-e olyan nem zsidókra, akik nem imádnak bálványokat, az vita tárgyát képezi a rabbik között *(ld. Toszfot, Meiri ugyanott, Sut HáRásbá 1:8)*.

Ha ez így van, akkor hogyan mondhatta Jákob az alábbiakat, amikor végül találkozott testvérével, Észávval?

„Ha kegyet találtam szemeidben, fogadd el az ajándékomat a kezemből. Mert amikor láttam az arcodat, az olyan, mintha isteni teremtmény arcát látnám" (Mózes 1., 33:10)

Jákob rettegett attól, hogy Észáv valóra váltja régi fenyegetését, hogy meg fogja ölni a saját testvérét[1] *(ld. 27:41)*. Észáv tehát gonosz ember volt. Akkor miért hízeleg neki Jákob?

Az egyszerű válasz: azért, hogy az életét mentse a szép szavak által. De ez a válasz annyira mégsem egyszerű, hiszen azt gon-

1 Eredetileg Észáv terve az volt, hogy akkor öli meg majd a testvérét, amikor apjuk, Jichák már nincsen a világon. Ennél a találkozásnál azonban Jichák még életben van. Akkor mitől fél Jákob? Talán ő nem tudta, hogy él-e még az apja. Mindenesetre ugyanezen hetiszakasz végén mindketten egyszerre temetik el apjukat, békességben, és akkor már nem merül fel annak a veszélye, hogy Észáv valóra váltja gonosz fogadalmát *(ld. 35:29)*.

dolnánk, hogy némi hittel ennél kisebb súlyú szavak által is megmenekülhetett volna.

Rási válasza az, hogy Jákob így számolt be Észávnak a híres küzdelemről, mely előző éjszaka zajlott le közte és Észáv védőangyala között *(32:25-26)*. Ezért hasonlít Észáv az angyalra, az isteni teremtményre:

„És miért említette neki az angyal látását? ***Azért, hogy féljen tőle****, és azt mondja: angyalokat látott és megmenekült – akkor én már nem tudom őt legyőzni."*

A *Chidá (Náchál Kedumim c. magyarázatában)* egy újszerű választ ad ugyanerre a kérdésre: a Talmud szerint tilos gonosz ember arcába hosszan bámulni – röviden azonban szabad *(Megilá 28a)*.

Észávnak feltűnhetett: miért csak egy rövid, futó pillantást vet rám? Csak nem gondolja rólam, hogy gonosz vagyok?

Erre magyarázhatta meg Jákob, hogy szó sincsen erről, hiszen sok esetben szent dolgokra sem szabad hosszan nézni – például a szivárványra, vagy az áldást mondó kohénok kezeire *(ld. Chágigá 16a)*.

Így tehát Észávra sem a gonoszsága miatt nem néz hosszan, hanem a nagy szentsége miatt. Ha ezt nem mondaná, Észáv jogosan érezné sértve magát.

Egy szellemes, egyszerű, talmudi alapú válasz alapján, melyet *Rav Chaim Palachi (1788-1868)* nevében hallottam: Jákob mondhatott Észávnak dicséretet, mert Észáv igenis zsidónak számított, még ha hitehagyottnak is *(ld. Kidusin 18a)*.

Az igazán érdekes azonban az, hogy ha közelebbről megnézzük ennek a törvénynek a konkrét részleteit, akkor **számos olyan mentesítő okot, kivételt találhatunk**, amelyek nemcsak Jákob és Észáv, hanem a saját életünkben is alkalmazhatóak.

Mondhatjuk-e más népekre, hogy bölcsek? Maguk a talmudi bölcsek is tettek ilyet:

„Ha azt mondják neked, hogy bölcsesség van a népek között, hidd el. […] Ha azt mondják, hogy Tóra van a népek között, ne hidd el." (Échá Rábá 2:13)

Rámbám is dicsérte Arisztotelész bölcsességét.

Ennek a kivételnek azonban a tökéletes alkalmazása az, ha ugyanúgy, ahogyan a fenti mondás, úgy mi is különbséget teszünk a Tóra bölcsessége és a világi bölcsesség között *(ld. Tesuvot veHánhágot 4:197)*.

Hiszen a Tóra is így írja:

„Mert az a ti bölcsességetek és értelmességetek a népek szemében, akik hallják ezeket a törvényeket, és azt mondják: csak bölcs és értelmes ez a nagy nép!" (Mózes 5., 4:6)

Egy különösen érdekes és gyakorlatias alkalmazása ennek a törvénynek az, hogy **mikor imádkozhatunk egy nem zsidóért?**

Rav Ovadja Joszéf (1920-2013, Jechávé Dáát 6:60) megengedi azt, hogy egy betért zsidó imádkozzon nem zsidó szülei gyógyulásáért. Sőt, ha már nem él valamelyik szülő, még kádist is mondhat utána!

Hála a Teremtőnek, a mai időkben, amikor sajnos ismét erősödő ellenséges hangulatot tapasztalhatunk sokféle irányból, de vannak szövetségeseink és segítőink is, akik felismerik a Tóra és a micvák őrzőinek a fontosságát, a nem zsidók között is. **Őket is dicsérhetjük, és imádkozhatunk is értük** *(ld. Széfer Chászidim 746, 790)*.

Különösen jól alkalmazhatónak látszik ez a törvény akkor, amikor az *étkezési utáni áldást [bencsolást]* mondjuk. Ennek a szövegében ugyanis megáldjuk mindazokat, akik az asztalnál ülnek.

Ha vannak ott nem zsidók is, akik jót tesznek velünk, akkor ez az áldás vonatkozik rájuk is, és nem kell kiegészítenünk azzal, hogy csak a *„szövetség fiait" [bné brit]* áldjuk meg *(ld. Mágén Ávráhám 189:1)*.

Az anyagi bőség magas ára

Karcsai Dávid

„Kisebbé lettem minden kedvesség és minden igazság által, amit szolgáddal tettél. Mert botommal keltem át ezen a Jordánon, és most két táborrá váltam.” (Mózes 1., 32:11)

Úgy tűnik, hogy ezekkel a szavakkal Jákob elsősorban az Örökkévaló jóságát ismerte el, amiért anyagi és materiális támogatást nyújtott neki. Ezt láthatjuk abban, ahogyan így fejezi be szavait: *„Mert botommal keltem át ezen a Jordánon, és most két táborrá váltam.”*

Jákob fő aggodalma az volt, hogy érdemeit mind felhasználta a rendkívüli mennyiségű jó amit kapott, és a hihetetlen csodák, amelyek érte történtek. **De miért nem aggódott Jákob amiatt, hogy érdemei felhasználódtak, amikor megmenekült Lávántól és Ézsautól?**

Jákobnak nem volt kétsége afelől, hogy a Lávántól és Ézsautól való megmenekülés nem von le érdemeiből. Miért? Maga az Örökkévaló ígérte Jákobnak, hogy védelmet nyújt neki útja elején, mondván:*„Veled leszek és őrködöm feletted, bárhová is mész” (Mózes 1., 28:15)*.

Ahogy *Rási* elmagyarázza, az Örökkévaló ezt az ígéretet kifejezetten azért tette Jákobnak, mert félt Ézsautól és Lávántól. Ennek megfelelően Jákobnak nem volt oka attól tartania, hogy elveszítette érdemeit miattuk. Az ok, amiért megmenekült tőlük, az Örökkévaló ígérete volt, és nem a saját érdemei.

Ami azonban az Örökkévalótól kapott anyagi és materiális támogatást illeti, attól tartott, hogy az anyagi nagylelkűség talán az összes érdem elvesztését okozza.

Fordította: *Karcsai Dávid rabbi*, Rabbi Nachman Seltzer *Zera Simson 2* c. könyvéből.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 15:01 és 15:38 között.
Szombat kimenetele: 16:48.

Köszönjük a múlt heti beszélgetést *Salusinszky András*nak, a BZSH Külkereskedelmi Technikum igazgatójának!

Imaidők:

	Bét Jehuda	**Nagy Fuvaros utca**
Péntek este szombatfogadás, majd kidus	18:00	16:00
Szombat reggel ima, Tóraolvasás, majd kidus	10:00	8:00
Szombat délután ima, sálesüdesz, esti ima, hávdálá		15:30

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb *szombat reggel* 9:18-ig.

Hétköznapi imák a Nagy Fuvaros utcában: reggel 7:00-kor, délutáni-esti ima (*minche-mááriv*) 16:00-tól.

Hétköznap délutáni tanulás hétfőtől csütörtökig 16:45-kor, a Nagy Fuvaros utcai zsinagógában, valamint online: https://t.me/betjehuda.

Sábát sálom! Gut sábesz!